

Een mens, ook een Fries, bestaat voor 60 procent uit water, en Friesland voor ongeveer 45 procent. Niet zo vreemd dus dat we ons hier, en in heel laag Nederland, al eeuwen druk maken over water. Ons waterbeheer is dan ook wereldberoemd; met molens en gemalen hebben we ons natte land zo drooggemalen dat we er fantastisch op kunnen boeren. En met dat land en waterbeheer zijn we uitgegroeid tot een van de grootste landbouw-exporteurs ter wereld. Waar zo'n klein landje groot in kan zijn!

Maar het kan ook zijn dat we in de nabije toekomst bekend zullen staan als grote domkoppen. Want wie ontwatert nou slappe veengrond totdat het zakt en zakt? We malen en ontwateren maar door, terwijl het zeewater achter de dijken almaar hoger komt te staan. We putten de natuur en het landschap uit. Zijn we eigenlijk wel zulke slimme waterbeheerders en landgebruikers? Hoe is het zo gekomen en hoe staat het ervoor? En bovenal, hoe bereiden we ons als boeren, burgers en buitenlui voor op een toekomst met perspectief? Kortom, hoe krijgen we weer kleur in het landschap? Dat is waar dit prentenboek over gaat.

OVERLEVEN EN VOORUITKOMEN

Land van wad, wind en water

Op heel oude kaarten is te zien dat het oude Frisia aan de rand van de Noordzee lag. Het besloeg niet alleen het huidige Friesland, maar ook het kustgebied van Vlaanderen tot aan Denemarken. Het Friesland uit die tijd was een wereld van wad, wind en water.

7

Het landschap van rond het begin van onze jaartelling tot zo'n duizend jaar later was een grote delta, waar overstromingen met zout en zoet water een vruchtbaar land vormden van wad, kwelders, meren, veenmoerassen, weiden en bossen. De eerste bewoners wierpen terpen op om op te wonen, zo hielden ze droge voeten als het water kwam. De oude Friezen hadden karakter en waren sterk genoeg om in dit ruige land te overleven.

Hoog water in de tijd van de oude Friezen

- 8 *In die vroege tijd bestonden er nog geen dijken; water en wind hadden vrij spel. Soms zetten grote stormvloedden vanuit zee de hele streek blank. Sommige van onze voorouders verdronken samen met hun vee bij zulk onstuimig weer, anderen wisten op tijd droge plekken te vinden.*

Zonder dijken zou het er nu nog steeds zo woest aan toe gaan. Een groot deel van Friesland ligt immers onder de zeespiegel. Maar de invloed van de zee veroorzaakte niet alleen overstromingen, het zeewater zette ook vruchtbare klei af, die als een deken over het veen in het achterland kwam te liggen. Daar vinden we tegenwoordig in grote delen klei-op-veenbodems. Hoe verder van de zee, hoe dunner het kleilaagje.

Meelijwekkend volk?

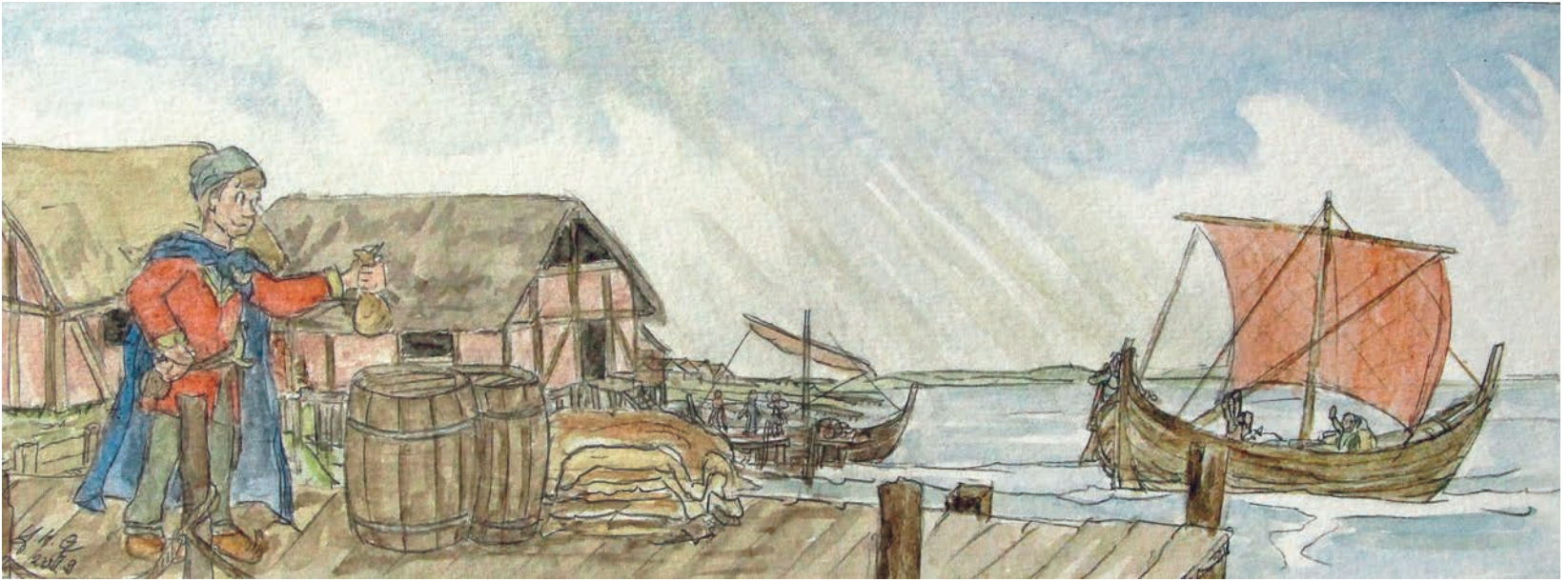

Het Frisia van toen viel onder het Romeinse rijk. Zo kon het gebeuren dat de Romein Plinius – militair, amateur-wetenschapper en schrijver – in onze contreien ronddwaalde. Hij vond de oude Friezen, die volgens hem op ‘modderhopen’ woonden, maar een meelijwekkend volk. Maar het was een land van en voor noeste werkers.

9

Met de aanleg van de terpen kreeg de bewoning van het Friese land vorm. De Friezen bewerkten de grond op hogere kwelders en rond de terpen. En ook al stond de boel geregeld blank, toch leverde het vruchtbare land veel op. De veenmoerassen in het achterland, in wat nu zo ongeveer het Lage Midden is, liepen nog vaak onder water. Pas nadat er dijken omheen waren gelegd, werd ook dat gebied in cultuur gebracht.

Handel en de Vikingen

- 10 *Het bestaan in die tijd was vast niet aangenaam. Storm en water zorgden voor onzekerheid en er was ook geregeld knokkerij, bijvoorbeeld met het volk dat ten oosten van de Lauwers woonde. De mensen verhandelden onder meer bont, stoffen en vis aan andere volkeren. Daar waren toen nog geen handelsovereenkomsten voor nodig.*

Natuurlijk weten we niet alles van die tijd, we moeten ons baseren op vondsten en geschriften. Het Frisia van destijds was ideaal gelegen, tussen de Rijn en de Noordzee. In de tijd van de Vikingen speelden de Friezen een belangrijke rol in de kuststreken van de Noordzee. Ze rommelden niet zomaar wat aan, het waren professionele handelaren. Er ging voor die tijd dan ook al heel wat muntgeld om. Ook de vondst van dure sieraden (fibula's), onder andere bij Wijnaldum, laat zien dat het de Friezen voor de wind ging.